

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/aktualnosci/181485,Uroczystosc-upamietniajaca-Marie-Wojciech-Sprawiedliwa-wsrod-Narodow-Swiata-Bren.html>
27.04.2024, 21:34

Uroczystość upamiętniająca Marię Wojciech - Sprawiedliwą wśród Narodów Świata - Brenno, 24 marca 2023

24 marca 2023 r. w Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką na cmentarzu w Brennie odbyła się uroczystość przy grobie Marii i Pawła Wojciechów. Pani Maria została w 1997 r. odznaczona Medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata. Na zlecenie Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa

Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu został przeprowadzony remont nagrobka, na którym umieszczono pamiątkową tablicę z awersem i rewersem medalu oraz przedstawieniem więziennego pasiaka obozu KL Auschwitz, którego więźniem był Pan Paweł Wojciech. W uroczystości zorganizowanej przez Urząd Gminy Wijewo udział wzięli Wójt Wijewa Mieczysław Drożdżyński i Starosta Powiatu Leszczyńskiego Jarosław Wawrzyniak. Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu reprezentował Naczelnik Wojciech Chałupka.

Maria Wojciech urodziła się 2 lutego 1914 r. Podczas okupacji niemieckiej w 1941 r. jej mąż został wywieziony do obozu Auschwitz za udzielenie pomocy mieszkańcom Wijewa przesiedlonym do Małopolski. Pani Maria została wówczas przez władze niemieckie eksmitowana z własnego domu w centrum Wijewa. Przydzielono jej niewielkie mieszkanie, znajdujące się na skraju wsi.

W odległości około 10 km od Wijewa w ówczesnym Schlesiersee (obecnie Sława) Niemcy utworzyli podobóz Gross-Rosen, do którego w październiku 1944 r. trafiło około 1000 więźniarek pochodzenia żydowskiego. Kobiety zostały wysłane transportami z KL Auschwitz-Birkenau i z getta łódzkiego. Z obozu Schlesiersee trafiły do filii podobozowych Bänish Vorwerk i Neue Vorwerk. W styczniu 1945 r. te które przeżyły obóz miały wyruszyć w marsz śmierci podczas którego większość z nich poniosła śmierć.

W ciągu trzech miesięcy więźniarki przeszły trasę z Potrzebowa do czeskich Volar. Po drodze przechodziły przez inne obozy, z których dołączały do nich kolejne więźniarki. Młode kobiety były wyniszczone pracą fizyczną, głodowymi racjami, biciem i mrozem. Te, które nie mogły iść dalej, były rozstrzeliwane na miejscu lub w zbiorowych egzekucjach podczas postojów. Podczas jednej z takich egzekucji w lesie pod Starym Jaromierzem do rozstrzelania została wyznaczona Waleria Strauss, która lekko ranna padła z innymi do wykopanej mogiły i udawała martwą. Po odejściu niemieckich strażników wyczołgała się z mogiły i resztkami sił zaczęła iść w nocy przez las w kierunku Wijewa. Na drugi dzień rano po przejściu 6 km dotarła do pierwszych zabudowań w Wijewie i zapukała do domu, w którym mieszkała Maria Wojciech.

Decyzja udzielenia pomocy żydowskiej więźniarce zbiegłej z Marszu Śmierci wymagała ogromnej odwagi. Mieszkanie obok zajmowała rodzina niemiecka, a we wsi stacjonowali niemieccy żołnierze i żandarmi. Mimo to Pani Wojciech zdecydowała się udzielić pomocy i zrobić wszystko by Pani Waleria przeżyła. Na drugi dzień narażając życie, w ukryciu przetransportowała wycieńczoną więźniarkę do siostry zakonnej Jadwigi Wojciechowskiej, która zaopiekowała się Walerią Strauss do czasu zajęcia Wijewa przez Armię Czerwoną. Wtedy została przewieziona do szpitala w Wolsztynie, w którym przez kilka dni wracała do zdrowia. Po zakończeniu działań wojennych wróciła do swojego domu w Pradze.

Maria Wojciech i jej mąż szczęśliwie przeżyli wojnę. Waleria Strauss była jedną z ofiar niemieckich represji, które zeznawały w procesach norymberskich. 27 listopada 1997 r. Instytut Yad Vashem odznaczył Marię Wojciech Medalem Sprawiedliwy wśród Narodów

Świata, a siostrze Jadwidze przyznał dyplom uznania. Maria Wojciech zmarła w 1998 r. w wieku 84 lat i została pochowana na cmentarzu parafialnym w Brennie, gm. Wijewo.

Medal Sprawiedliwy wśród Narodów Świata został ustanowiony uchwałą izraelskiego Knesetu w 1963 r. Jest przyznawany przez Instytut Pamięci Bohaterów i Męczenników Yad Vashem w Jerozolimie. Na awersie medalu wyryta jest inskrypcja: „Ten kto ratuje jedno życie, tak jakby ratował cały świat”. Napis zamieszczono wokół wizerunku globu ziemskiego, który oplata lina z drutu kolczastego. Poniżej można dostrzec dłonie, które chwytają linę w geście ratunkowym. Na rewersie umieszczono wizerunek Sali Pamięci w Yad Vashem. Od 2013 r. w dniu 6 marca obchodzony jest Europejski Dzień Pamięci o Sprawiedliwych. W 2018 r. z inicjatywy Prezydenta RP Andrzeja Dudy 24 marca został ustanowiony Narodowym Dniem Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Wybrana na dzień obchodów data - 24 marca wiąże się z tragiczną historią rodziny Ulmów z Markowej, na której władze niemieckie dokonały egzekucji za ukrywanie żydowskiej rodziny Goldmanów, która zginęła razem z Ulmami.